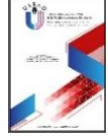




USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi - International
Journal of Social Sciences Academy, Yıl 6, Year 6, Sayı 15, Issue 15,
Ağustos 2024, August 2024
e issn: 2687-2641



SEFİL YAKUB'UN KISMETİ HİKÂYESİNİN MOTİF, EPİZOT YAPISI AÇISINDAN İNCELENMESİ

AN INVESTIGATION OF THE STORY OF THE MISERABLE JAKUB'S LOTTERY
IN TERMS OF MOTIF AND EPISODE STRUCTURE

Merve Nur SEZGİN

Doktor Öğretim Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı,
Erzincan/Türkiye.

Assistant Professor, Erzincan Binali Yıldırım University,
Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education,
Department of Turkish Education,
Erzincan/Türkiye.

merve.sezgin@erzincan.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-2124-3821

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.1410037

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 26.12.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 26.07.2024

Yayın Tarihi / Date Published: 20.08.2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Ağustos / August

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Sezgin, M. N. (2024). Sefil Yakub'un Kısmeti Hikâyesinin Motif, Epizot Yapısı Açısından İncelenmesi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 6(15), 245-278.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.



İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Kültürün önemli parçasını oluşturan anlatmaya bağlı halk edebiyatı ürünlerinden olan halk hikâyeleri somut olmayan kültürel miras içinde yer alır. Bu nedenle, neredeyse unutulmuş ya da henüz ele alınmamış halk hikâyelerini ortaya çıkararak kültüre katkıda bulunmak büyük önem taşır. Bu yüzden bu çalışmada "Sefil Yakub'un Kısmeti" adlı halk hikâyesi incelenmiştir. Bu hikâye 20 Haziran 1974 yılında Prof. Dr. Ahmet Uysal ve Prof. Dr. Warren S. Walker tarafından derlenmiştir. Hikâyenin orijinali Texas Tech University "Archive of Turkish Oral Narrative" bölümünden temin edilerek hikâye İngilizceden Türkçeye aktarılmıştır. "Sefil Yakub'un Kısmeti" adlı halk hikâyesinin konusu aşktır. Bu hikâye, Sefil Yakub ve ismini hikâye boyu söylemediği "Amcamın kızı" dediği sevdiği etrafında gelişmektedir. Bu çalışmanın konusunu, hikâyenin epizot ve motif yapısı oluşturmaktadır. "Motif Index of Folk Literature" adlı esere bağlı kalarak incelenen hikâyede 28 motif tespit edilmiştir. Epizotları tespit edilen hikâyede olayların işleniş biçiminin halk hikâyesinin kendine özgü yapısı ile örtüştüğü görülmüştür. Çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sefil Yakub'un Kısmeti, Halk Hikâyesi, Motif, Epizot

Abstract: Folk stories, which are narrative folk literature products that constitute an important part of culture, are included in the intangible cultural heritage. For this reason, it is important to bring to light folk tales that have been forgotten or have not been talked about yet, in order to contribute to culture. The story called "The Misfortune of Miserable Yakub", one of the Turkish folk tales, is a story about love. This story develops around Yaquub the Miserable and his beloved, whom he calls "my uncle's daughter", whose name he does not say throughout the story. This story was written by Prof. on June 20, 1974. Dr. Ahmet Uysal and Prof. Dr. Compiled by Warren S. Walker. In order to add value to the field, the original of the story was obtained from Texas Tech University "Archive of Turkish Oral Narrative" department and the story was translated from English to Turkish. As can be seen from the recording at the end of the story, the story was told by Şerif Ayyıldız. The subject of this study is the episode and motif structure of the story. A motif study was carried out and 28 motifs were identified in the story, adhering to the work called "Motif Index of Folk Literature". In the story whose episodes were determined, it was seen that the way the events were handled coincided with the unique structure of the folk story. Document review method was used in the study.

Key Words: Misfortune of Jacob the Miserable, Folk Tale, Motif, Episode

Giriş

Türk halk edebiyatı anlatı türlerinden biri olan halk hikâyeleri edebiyatımızda önemli bir yere sahiptir. Destanların uzantısı olan halk hikâyeleri, göçebe yaşam tarzından yerleşik hayata geçişin ilk ürünlerindedir. Dastan, hekâye, yır, dession, ikaya, cır, rivayet, angeme gibi çeşitli isimlerle anılan Türk halk hikâyeleri destanların yerini alarak âşıklar tarafından anlatılıp icra edilmiştir. Dede Korkut'ta boy, Köroğlu'nda kol olarak adlandırılan halk hikâyeleri "Zaman seyri ve coğrafi mekân içinde efsane, masal, menkıbe, destan vb. mahsullerle beslenerek, dinî, içtimai hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserler" (Sakaoğlu, 1988: 444) olarak görülmüş ve hakkında pek çok tanımlamalar yapılmıştır.

Ali Berat Alptekin, halk hikâyelerini; aşk, kahramanlık vb. gibi konuları işleyen; kaynağı Türk, Arap, İslam ve Hint-İran olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar

tarafından anlatılan nazım nesir karışımı anlatmalar (1997: 7) olarak tanımlamıştır. Halk hikâyelerini Otto Spies; Bir sevgiliyi elde etme yolundaki maceraları anlatan masal (akt. Boratav 1988: 64) olarak tarif etmiştir. Nihat Sami Banarlı, halk hikâyelerini "1. Menkıbevi kahramanlık hikâyeleri, 2. Aşk hikâyeleri, 3. Klâsik edebiyattan doğma hikâyeler" (1935: 19-22) olarak tasnif etmiştir.

Türk halk hikâyeleri ile ilgili çalışmalar 1892 yılında başlamış olup günümüzde de devam etmektedir. Pertev Naili Boratav'ın 1946 yılında yayımlanmış olduğu "Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği" adlı eseri ve Mehmet Kaplan'ın 1960 yılında yönetmiş olduğu doktora tezleri halk hikâyesi çalışmaları için önemli kaynak eserler olmuştur. Şükrü Elçin, Eflatun Cem Güney, Fikret Türkmen, Nihat Sami Banarlı, Ignacz Kunos, Otto Spies ve pek çok araştırmacı halk hikâyeleri ile ilgili çok sayıda çalışma yapmışlardır.

Halk hikâyelerini değişik metotlar ve bakış açılarıyla incelemek mümkün olsa da genellikle bir halk hikâyesi a) epizotlarına göre, b) motiflerine göre olmak üzere iki şekilde incelenebilir (Alptekin, 1997: 87).

Anlatıma dayalı halk edebiyatı türlerinde kalıp tekrarlar olarak kullanılan ve anlatımda farklılık yaratan en küçük unsura motif denilir. Motifler, farklı eserlerde benzer şekillerde kullanılarak zihinde kalıcı yer edinilmesini sağlayan anlatım yapılarıdır. İçinde motif barındırmayan masal, hikâye ya da efsane düşünülemez (Sakaoğlu, 1988: 129). Halk hikâyelerinde birbiriyle ilişkili birçok motif bulunmaktadır. Stith Thompson, motif ile ilgili karışıklığı önlemek için anne olmanın bir motif olmadığını fakat hain üvey annenin görülmemiş bir şey olduğu için motif olabileceğini belirtir (Ekici, 1998: 31). Ayrıca Thompson motifin oluşması için farklı bir özellik göstermesi gerektiğini şu ifadeleriyle de dile getirmiştir: "Motif terimi çok esnek bir şekilde bir masaldaki herhangi bir unsur için kullanıldığında kesinlikle unutulmamalıdır ki geleneğin bir parçası olabilmek için bir unsur, insanların onu hatırlayacağı ve tekrar edeceği geleneğe has bir özelliğe sahip olmak zorundadır. Sahip olunan bu özellik sıradan ve bayağı bir özellik değil, farklılığı gösteren bir özelliktir" (Thompson, 1946: 415). Bu ifade, her durumun motif olamayacağını göstermektedir. Bir unsurun motif olabilmesi için mutlaka dikkat çekici özelliğe sahip olması gerekmektedir.

Halk hikâyeleri epizotlarına göre incelenirken hikâyenin ana motifleri ele alınır ve şöyle bir tasnif yapılır:

1. Kahramanın Ailesi
2. Kahramanın Doğumu
3. Kahramana Ad Verilmesi
4. Kahramanın Eğitimi
5. Kahramanların Âşık Olması
6. Kahramanın Sevgiliyle Karşılaşması
7. Kahramanın Gurbete Çıkması

8. Sevgilinin Bir Başka Kahramanla Evlendirilmek İstenmesi

9. Kahramanın Memleketine Dönüşü

10. Sonuç (Alptekin, 1997: 87-89)

"Sefil Yakub'un Kısmeti" adlı hikâye 1974 yılında Prof. Dr. Ahmet UYSAL ve Prof. Dr. Warren S. WALKER tarafından derlenmiş olup Şerif AYYILDIZ tarafından anlatılmıştır. Çalışmamız kapsamında İngilizceden aktarılan bu hikâye doküman inceleme yöntemi ile epizot ve motif yönünden incelenmiştir. Epizotlara ayrılan hikâyenin motifleri Stith Thompson'un "Motif Index of Folk Literature" adlı eserindeki motiflerin ana başlıklarına göre tespit edilmeye çalışılmıştır.

"Sefil Yakub'un Kısmeti" Hikâyesi

Önce size kendimi tanıtayım: Hortum'un Yaylaları bahçe ve bağlarla doludur. Orada çok güzel ve kötü günler geçirdim. Babam Külşerif'in oğlu Keleş Ahmet'tir. Benim soyadım Ayyıldız. Keşke Allah, zemzem suyu içmeme izin verseydi. Köyümüzün ince düşünceli ve saygılı oluşundan herkes memnundur. Bana Belen nahiyesinin Şembik köyünden Ahmet oğlu Şerif derler. Bu benim soy kütüğüm. Masal, hikâye anlatırken önce altına bir şilte sereriz. Mecburen bunu da ver. İşte böyle başlıyor: Varın, gelenler; sürücü, sürücüler izinsiz bağa girenin babası Tantan; annesi Mehriban. Dön ve çatıdan atla. Boynuna vur, kütüğü ağzından çıkar.

Eşek bulduğum bir hanın kapısında durdum. Veterinere gösterdim ve Nuh zamanından beri yaşadığını söyledi. Ya burada ya da orada eşeğimiz kurt tarafından kaçırıldı. Altmış tarla firik buğdayı yedik. Yüzümüz gülene kadar karnımızı doyurduk.

Ama yine de rahat edemedik. O Ağa!

Ayşe abla, Fatma abla.

Kalburu külsüz koydu; etli on iki bazlama yaptı.

Her şeyi yiyip içtik

Midemiz doldu; yüzümüz güldü,

Ama rahatımız yerini bulamadı [Memnun kalmadık]

Oğlunun adı Naşı;

Annesi sırtımı kaşı!

Altmış kazan bulgur yemeği.

Her şeyi yiyip içtik...

Midemiz doldu; yüzümüz güldü,

Ama rahatımız yerini bulamadı.

Kılıcı buradan fırlattım;

Halep'te hedefi belli oldu.

Seksen kantar Sevilla portakalı,
Suyunu sıkığımız;
Onu da yedik, içtik.
Midelerimiz halâ boştu;
Rahatımız halâ yerini bulamadı
Kayınvalidem hamur yoğurdu.
Ne yazık ki eşim de bir oğul doğurdu.
Seksen gatmaj Türkmen yoğurdu
Onu da yedik, içtik.
Karnımız doydu, yüzümüz güldü,
Ama tesellimiz yerine gelmedi Aga!
Kılıcı buradan fırlattım;
Halep'te hedefi belli oldu.
Sekiz kantar lehim sevilla portakalı
Suyu da sıkığımız;
Onu da yedik içtik.
Midelerimiz halâ boştu;
Rahatımız halâ yerini bulamadı
Keloğlan nereden geliyorsun?
Pamuk tarlasından.
Sırtın neden çıplak
Yoksulluktan.
Bacağın neden sıkışık?
Çünkü denizi geçtim.
Çok mu derindi?
Kenarında yürüdüm.
Keloğlan, nereden geliyorsun?
Amcamdan.
Altına ne yaydılar?
Perde.
Nerede uyudun?
Çıplak zeminde.

Neyi katlettiler?

Bir koç.

Ne yedin?

Hiçbir şey.

Ama bıyıkların neden parlıyor?

Haşlanmış bildircin yedim.

Çok şişman mıydı?

Hayır, havada uçtuğunu gördüm.

Bir kadın gördüm

Saçları sarıydı.

Beni oyalamaya devam etti.

Başımı bağladı.

Bana dedi ki. "Oğlum,

Adın ne?

Bir kızım var

Onu sana vermeme izin ver."

Kadına sordum,

"Kızının adı ne?"

"Emine."

Eğilip önüne baktım.

Bir tarafı sap ve samandı;

Bir taraf toz ve dumandı.

Bir yanda demirciler bohçanın yanında demir dövüyorlardı;

Bir tarafta kaplayıcılar çeşitli renklerde kapları kaplıyordu;

Bir yanda Çukur Ova batmıştı...

Bir ses çıkararak, "fan, hayran."

Kadına sordum,

"Kızının adı ne?"

"Hisınca."

Gevşek bir şekilde paketlenmiş altmış torba saman tutar.

Dudakları kesilse seksen eşeğe yiyecek torbası yaparlar.

Kadının küçücük bir kızı var;

Onu bana verdi ama ben onu kabul etmedim.

Bir zamanlar, birinin adı Yakub diğeri Muhammed olan iki erkek kardeş vardı. Her ikisinin eşleri de ateş gibidir. Evlendikten sonra dediler ki, "Ah, şimdi Allah bize zürriyet verse." Biri diğeri, "Senin kızın, benim de oğlum olursa kızını oğluma verir misin?"

"Elbette yaparım. Neden olmasın. Eğer bir kızım ve senin bir oğlun olursa çocuğumu senin oğluna vereceğim."

"Çok iyi."

Üzerlerine Fatıha ve şerbet okudular. Kabul ediyorum, çocuklar doğmadan önce olan buydu, ama bu Yakub ölmüştü, Muhammed hayatta kalmıştı. Bir gün Muhammed'in bir kızı ve Rahmetli Yakub'un bir oğlu vardı. Çocuğun adı Sefil Yakub'du. Bütün bunlar hızlıca geçti. Çocuk büyüdü ve kıza ilgi duymaya başladı. Söylenecek ama daha uzun olacak kızlar. Bir gün dar bir yerde kıza köşeye sıkıştırdığında ona dedi ki, "Seni kaba adam neden bana açıklamalar yapıyorsun ve ellerini üzerime koymaya çalışıyorsun? Var kendi ayarladığın geline."

"Kızım nişanım nerede? Onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum."

"Nasıl olur?"

"Benim hakkımda bilmem gereken ama bilmediğim bir şey mi biliyorsun?"

"Sen bunu bilmiyor olabilirsin ama ben biliyorum. Biliyorum amcamın kızı senin söz verilen (beşik kertmesi yapılan) gelinin."

"Pekâla, öyleyse sözlerimi ve ellerimi senden geri alıyorum."

Bunu söyleyerek eve döndü ve annesine sordu: "Anne, onlara amcamın kızının benim gelinim (beşik kertmem) olduğunu söyle. Neden bana sahip çıkmıyorsun, onunla evlendir. Babam yok diye hayatım boyunca bekâr mı kalacağım? Neden onu benim için istemiyorsun?"

"Hayır oğlum. Ne paramız ne de pulumuz var. Bu yüzden amcan onu sana vermez."

"Eğer onu benim için istemezsen ben amcamın evinin yolunu tutacağım ve onu nasıl isteyeceğimi biliyorum. İslam inancı sırları kabul etmez."

Kalktı ve amcasının yanına gitti ve orada "Selamünaleyküm" dedi.

"Aleykümselâm" diye amcası cevap verdi.

"Amca eğer babam yoksa Allah'a şükür sen varsın! Sen benim babam gibisin. Kızının benim nişanım olduğunu söylüyorlar. Artık evlenme vaktim geldi. Kızını bana neden vermiyorsun?"

"Evet oğlum vaktiyle bunu konuşmuştuk ama daha konuşmadık. Kızıma bir danışayım seninle evlenmek ister mi? İsterse onu sana veririm ama eğer istemiyorsa onu buna zorlayamayız."

"Git ve kızına sor, isteyip istemediğini bana söyle."

Gerçekte amca, kızının onunla evlenmesini istemiyordu. Bu yüzden sadece bir yürüyüş yapıp geldi ve "Kızım seninle evlenmek istemiyor" dedi.

Genç adam ağlayarak oradan ayrıldı. Yolda giderken amcasının kızıyla karşılaştı. Amcasının kızı "Sorun ne? Babam sana hakaret mi etti, dövdü mü, küfür mü etti?" diye sordu.

"Hayır. Amcamın kızı nasıl olur da sen beni reddedersin? Benden daha iyi koca mı bulacaksın?"

"Hayır, amcamın oğlu. Kaç kez evimize geldin de eli boş döndün? Sen benim evlenmek istemediğimi nereden biliyorsun?"

"Şey, şu an babandan geliyorum. Seni bana vermesini istedim ama o reddetti. Bizim durumumuz ne olacak?"

"Endişelendin mi? Kafamızda yumurta sepetleri mi taşıyoruz? Hayatta endişelenecek ne var? Birlikte kaçabiliriz."

"Ey amcamın kızı, senin Allah'ına kurban olayım. Gerçekten ben de senden bu güzel iyiliği bekliyordum."

Birlikte ne zaman yola çıkacaklarına karar verdiler ve bunun için bir zaman belirlediler. Sonra genç adam evine gitti ve her biri kendi hazırlıklarını yaptılar. Gün ve saati geldiğinde genç adam, kararlaştırdıkları yere gitti, kız da geldi, mart çocuğu gibi zıpladı. "Geldin mi?" diye sordu. "Evet geldim." dedi.

Yola çıktılar, az gittiler, uz gittiler. Dere tepe dümdüz gittiler. Belli bir mesafe kat ettikten sonra; yiyecekleri tükendi ve bir köyde durdular. Kız dedi ki, "Amcamın oğlu, açlıktan yürüyecek halim kalmadı. Burada senin bildiğin, tanıdığın yok mu? Bir süre burada kalmak istiyorum. Ormanda ve dağlarda yürümeye devam edemeyiz."

"Amcamın kızı, burada kimseyi tanımıyorum ama her köyün bir muhtarı ve bir yaşlılar meclisi vardır. Bu köyde onlar sahip çıkarlar. Sen burada kal. Gidip muhtarın evini ve meclisin evini bulayım. Umarım sorunumuzu onlara anlatabiliriz. Eğer o, iyi bir adamsa ben seni almaya geleceğim ve onun evinde kalacağız. Eğer iyi adam değilse köyden yiyecek toplayıp geleceğim, böylece yolculuğumuza devam ederiz."

Kızı bir çalıya sakladı ve evin yolunu tuttu. Muhtar, vergi tahsildarıdır. Tahsildar vergiyi almış ve gitmeye hazırdır. Öğlen olmuştu. Genç, muhtarın evindeyken bakalım neler olmuş. Birkaç avcı gelip onu yakaladı ve kız çabaladı ama her şeye rağmen alıp götürdüler. Kızı bırakıp genç adama dönelim. Muhtar, "Evet Fatma, bu delikanlıya biraz yiyecek getir. Sabah geldiğinde onu karşılayamadık ve şimdi öğlen oldu." Onlar yemeği getirdi ve muhtar, "gel oğlum, yiyelim." dedi. Genç adam "Yemek istemiyorum." demesine rağmen muhtar tekrarladı "Gel ve ye!" genç adamın gözleri sulandı. "Sorun ne oğlum? Bir sorunun mu var? Düşmanın mı var? Neden gözlerinde gözyaşı var?"

"Hayır efendim. Yere yanan odun attılar ve gözüme girdi. Bu yüzden gözlerim sulandı."

"Hayır oğlum. Çok geç olmadan bana doğruyu söyle."

"Gerçeği istiyorsun amca gerçeği söyleyeceğim. Amcamın kızıyla kaçtım. Üç beş gündür ormanlarda ve dağlarda yemek yemeden, su içmeden dolaşıyorduk. Yorulduk ve yardım için sana geldim. Eğer sen evinde kalmamıza izin verirsen sana baba deriz ve sen bize oğlum, kızım diyebilirsiniz. İşlerinizde size yardımcı oluruz ve hep birlikte yaşarız."

"Kızı nerede bıraktın?"

"Onu dağlarda bıraktım."

"Aptal!" dedi. "Bir kızı nasıl dağda bırakırsın? Kız pişmiş yemek gibidir. Bir at gelirse bir at onu yer. Bu, Türkçe bir atasözü ifadesidir: At gelse at yer. İt gelse it yer. Köpek gelse köpek yer. "Genç adam kızı aramaya gittiğinde yerini boş buldu. Onu ararken çobanlar gördü ve sordu:

"Vatandaş, ne arıyorsun?"

"Burada bir şey saklamıştım ama şimdi bulamıyorum."

"Canlı bir şey miydi yoksa değil miydi?"

"Canlıydı."

"Erkek miydi kadın mıydı?"

"Kadındı."

"İşte geldiler onu götürdüler. Allah öyle dilemiş olmalı."

"Onu nereye götürdüler?"

"Çakallı köyüne götürdüler."

Genç adam muhtara dönerek "kız nerede" diye sordu.

"Pekâla baba, dediğin gibi bir at geldi ve yedi, it geldi ve onu yedi."

"Ne oldu?"

"Çakallı köyüne gitti."

Süleyman'ın çocukları...

"Sizin için şimdi ne yapabilirim? Süleyman Ağa'nın oğullarının kadınlara ihtiyacı var. Her neyse. Bırak kızı, annesini bile alıp götürürlerdi. Ben gidip onu satın alabilecek zengin biri değilim. Eğer oraya gidip onu getirebileceğimi söyleyecek olsam yalan söylemiş olurum."

"Pekâla, baba, sonunda ne yapmalıyız?"

"Pekâla, ceketini çıkarma zamanı geldi."

"Bu konuda bir şeyler yaparsan her şey yoluna girecek."

Muhtar elbiselerini çıkardı ve üzerine paçavralar giydirdi. Üç ya da beş çivinin bir arada tuttuğu sadece bir ya da iki teli olan, dedesi tarafından kendisine bırakılmış olan sazın kir ve pasını temizledi. Muhtar, sazı bir torbaya koydu ve astı. Omzunda ve onu takip eden genç adamla yola çıktı. Bir yol kat ettikten sonra Çakallı köyünün yakınlarında bir koyun ağılına ulaştılar. Yuvanın yanında bir incir ağacı ve bir çeşme vardı. Muhtar "Oğlum sen bu çeşmenin yanında bekle" dedi. Eğer o hala köyün içindeyse seni umursuyor, ona nerede olduğunu söyleyeceğim. İsteyerek gelirse gelsin ama istemiyorsa onu buraya zorla getirmeyeceğim.

"Bana, onu bulursan, ona nerede olduğumu ve adımı söyle, gerisi için endişelenme."

Genç adam orada kaldı ve muhtar köye doğru yola çıktı. Orada Hacı İbrahim adında bir adam vardı. O sabah köyde tarlasını sürmeyi planlıyordu. "Acıktın mı susadın mı? Uzun zamandır burada senin gibi bir adam yoktu." "Şey, bu benim kısmetim bazen etrafta dolaşmama neden oluyor." Oturması için yere bir battaniye attılar. O çantasından sazını çıkardı, elini kulağına koydu ve başladı:

Yâr, yâr, yâr, yâr, yâr, yâr

Onun dudakları Şam Ülkesi için yeter miydi?

Gözünün sürmesi o toprak için yeter miydi?

Topraklarımızın turnaları şarkı söyler mi?

Turnalar yârdan selam getirir.

Oyalanma, oyalanma.

Yâr, yâr, Şam Ülkesinin gülleri bitti mi?

Dalları bir tarafa düştü mü?

Sefil Yakub şimdi bekler yolları,

Turnalar yârdan selam getirir.

Oyalanma, oyalanma.

Onun bu şekilde şarkı söylediğini duyduklarında, insanlar merak ettiler, "O gerçekten âşık bir şair ya da çılgın bir adam" diye Sefil Yakub hakkında konuştular. Muhtar, aradığı kızın gerçekten bu köyde olup olmadığını merak etti ve bu yüzden farklı bir şarkı söylemeye karar verdi. Kız, aşığın belki de bir şey elde etme bahanesiyle buraya gelmiş olan bir hırsız olduğunu düşündü. Gerçekten göz kulak olmak için bir şarkı daha hazırladı.

Yâr, yâr, yâr, yâr.

Yüce bir dağda ağaç olmalı mı?

Sahipsiz dallar gibi yayılmalı mı?

Eller boşsa (yapacak bişey yoksa) elemeye devam etmeli mi?

Turnalar yârdan selam getirir.

Oyalanma, oyalanma.

Şimdi kız anladı o kişinin âşık olduğunu (herhangi bir şeye ihtiyaç duymadı) bir dahaki sefere kocasının nerede olduğunu söylemesini umdu ki halâ oradayken, vakit çok geç olmadan kaçabilsin. Adam kendi kendine, "Ona nerede olduğunu söyleyeyim, böylece kalbi atıyorsa onu tespit edebilirim ve kalbimdeki endişe bitecek." Halâ kızın aradığı kişi önündedir ama onun hissedeceği bir şarkı söyleyecektir. Eğer gerçekten o ise duygularını açığa çıkaracaktır.

Yâr, yâr,

İki bülbül bir çınara konar

Mevlam işinizi onara,

Kız durma git pınara,

Turnalar yârdan selam getirir.

Şair (Hacı İbrahim'e) dedi ki, "Her zaman böyle neşeli ol."

Kız, "Şairin boğazı şarkı söylemekten kurudu. Ona çeşmeden su getireyim" dedi. Testiyi aldı ve çeşmeye doğru gitti. Oraya vardığında kocasını gördü.

Onu görünce, "Dünyanın en güzel kızı! Seni bir kez daha gördüğüme ne kadar sevindim!"

Testiyi aldı ve sevinçle çeşmeye çarptı. Parçalandı ve büyük bir parça (anlatıcının) kulağına çarptı. Hemen ikisi kaçtı. Ağa, âşığa beş on lira ödedi. O, (âşık) çeşmeye döndü ne kızı ne de genci göremedi. Adamın tek gördüğü etrafa saçılmış testinin kırık parçalarıydı. Hepsi sonunda eve ulaştı. Yaşlı adamın elini öptüler ve ona teşekkür etti: "Teşekkürler baba, bizi kurtardın."

Ve sonra kız: "Uzun yaşasın!" dedi.

Sefil Yakub'a, "Bu kızla dağlarda dolaştığını söylüyorsun ama onunla birlikte oldun mu?"

"Hayır baba, bir şey yapmadım."

"Pekâlâ, bugün onun için mütevazi bir düşün yapalım ve evlilik odasına girin."

Birkaç genç adam davet edildi ve küçük bir eğlence yaptılar. Yediler, içtiler ve mutlu oldular.

" Siz de hep böyle mutlu olun efendim!"

Ahmet Uysal, Şerif Ayyıldız'a bu hikâyeyi nereden duyduğunu sorduğunda Şerif Ayyıldız, İshak oğlu Murat'tan duyduğunu söylemiştir. On beş, yirmi yıl önce amcasının bir kızı olduğunu ve o kızın kuduz bir köpek tarafından ısırılması sonucunda tedavi için İshak oğlu Murat'a gittiklerini ve orada beklerken bu hikâyeyi kendilerine anlattığını söylemiştir.

Anlatıcı: Şerif Ayyıldız

Yer: Şembik köyü, Belen nahiyesi, İskenderun kazası, Hatay ili

Tarih: 20 Haziran 1974

Hikâyenin Epizot Yapısı

Epizot 1: İki kardeş olan Muhammed ve Yakub'un doğmamış çocuklarını beşik kertme yapmaları.

Epizot 2: Yakub'un bir oğlu, Muhammed'in bir kızı olması.

Epizot 3: Yakub'un ölmesiyle oğlu Sefil Yakub'un yetim kalması.

Epizot 4: İki kardeş, çocukları olursa evlendireceklerini söyleyip doğan çocuklarını beşik kertmesi yapmışlardır. Çocuklar büyüyünce amcası bunu yok saymış kız istemiyor diyerek yalan söylemiştir.

Epizot 5: Amca kızının da kalbine Yakub'un aşkının düşmesi.

Epizot 6: Yakub'un amca kızına aşkını itiraf etmesi ve onun da karşılık vermesi.

Epizot 7: İki kahramanın birlikte kaçmaları.

Epizot 8: Dağda aç susuz kalınca Sefil Yakub'un kızı çalılarının arasına saklayıp köye inmesi.

Epizot 9: Sefil Yakub'un muhtardan yardım istemesi.

Epizot 10: Sefil Yakub yardım istemeye gittiğinde sevdiğinin kaçırılması

Epizot 11: Sefil Yakub'un sevdiği kızı bulmak üzere yola çıkması.

Epizot 12: Sefil Yakub'un şarkı söyleyerek kıza mesaj vermesi.

Epizot 13: Sefil Yakub'un sevdiğiyle kavuşması ve evlenmesi.

Hikâyenin Halk Hikâyelerinin Yapısı ile Mukayesesi

Halk hikâyelerinin konusu genellikle aşk ve kahramanlıktır. Bazen de iki konu birlikte işlenir (Alptekin, 1997: 31). Sefil Yakub'un Kısmeti hikâyesi aşk konulu hikâyeler içinde yer alır.

Kahramanlar genelde ailelerin güçlkle elde edilmiş çocuklarıdır (Koz, 1992:615). Yakub ve kardeşi Muhammed'in çocukları yoktur "Ah, şimdi Allah bize zürriyet verse" diyerek dua etmişlerdir.

Halk hikâyelerini meydana getiren olaylar genellikle gerçek veya gerçeğe yakındır (Alptekin, 1997: 31). Sefil Yakub'un Kısmeti hikâyesi de gerçeğe yakın bir anlatıdır.

Kahramanlar genellikle bade içerek, aynı evde büyüyüp kardeş olmadıklarını öğrenince, resme bakarak veya ilk görüşte âşık olurlar (Alptekin, 1997: 37). İki genç beşik kertmesi yaptıklarını öğrenir ve birbirlerine âşık olurlar.

Halk hikâyelerinin özel anlatıcıları vardır (Özdemir, 2019: 12). Bu hikâye de Şerif Ayyıldız tarafından anlatılmıştır.

Hikâyeler genellikle mutlu son ile biter (Alptekin, 1997: 39). Hikâyenin sonunda Sefil Yakub ve sevdiği birbirlerine kavuşurlar.

Halk hikâyelerinde mekân dünyadır (Alptekin, 1997: 40). Bu mekân geniş veya dar bir mekân olabilir. Bu hikâye Şembik köyü ve Çakallı köyü arasında geçmiştir.

Hikâyelerin asıl kahramanlarının dışında; kahramanların yakın çevresi, idareciler, yardımcı tipler, ara bozucu tipler ve insan olmayan tipler vardır (Alptekin, 1997: 93). Bu hikâyede de bu tipler görülmektedir. Kızın babası Süleyman, kızını Yakub'a vermek istemeyen ara bozucu tiptir. Muhtar ise Yakub'a yardım eden yardımcı tiptir.

Halk hikâyelerinde olumlu ve olumsuz tipler bulunur (Alptekin, 1997: 92). Sefil Yakub'un Kısmeti hikâyesinde de olumlu ve olumsuz tipler vardır. Yakub, muhtar ve muhtarın hanımı Fatma iyi tiplerden olduğu gibi Muhammed ve Süleyman'ın oğulları kötü tipler arasındadır.

Halk hikâyelerinde kahraman engelleri aşarak sevgiliye kavuşur (Alptekin, 1997: 93). Sefil Yakub engelleri aşarak sevgiliye kavuşur ve muradına erer.

Genel olarak halk hikâyeleri sırası değişmeyen ana ve alt bölümlerden oluşmaktadır. Hikâyeler, hazırlık, âşık olma, sevgiliyi isteme ve engeller, sonuç (düğün) olmak üzere dört ana bölümden oluşur (Köse, 1996: 23-24). Hikâyenin epizotları genel olarak kahramanın ailesi, doğumu, ad verilmesi, eğitimi, kahramanın âşık olması, sevgiliyle karşılaşması, gurbete çıkması, sevgilinin bir başka kahramanla evlendirilmek istenmesi, kahramanın memleketine dönüşü ve sonuç sıralamasına uygun olarak incelenir (Alptekin, 1997: 92). Sefil Yakub'un Kısmeti hikâyesi incelendiğinde bu bölümlerin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeple bu hikâyenin genel olarak halk hikâyelerinde bulunan yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Hikâyenin Motif Yapısı

Motifler; destan, halk hikâyeleri, masal gibi halk edebiyatı ürünleri için önemli unsurlardır. Motif üzerine en mühim çalışmayı Stith Thompson yapmıştır. *Motif Index of Folk-Literature* isimli eseri içinde çok sayıda motif barındırmaktadır. "Eskiden beri yaşama kabiliyetine bağlı olan masalın en küçük unsuru" (Alptekin, 2002: 113) olarak tanımlanmıştır. Çoğu halk hikâyesinde yer alan çocuksuzluk, dua, aşk vs. motifler bu hikâyede de görülmektedir. İncelenen hikâyenin belli başlı motifleri şu şekildedir:

V50.Dua: Kardeşler, oğul ve kız evlatları olması için dua eder.

T61.5.3 Beşik kertmesi: Kardeş olan Yakub'un oğlu ile Muhammed'in kızına beşik kertmesi yapılır. Yakub ve sevdiği daha doğmadan beşik kertme ile sözlenirler.

T136.1 Düğün merasimi: Muhtar, Sefil Yakub ve sevdiği için düğün yapar.

T268 Sevgililerin birbirine kavuşması: Sefil Yakub ve sevdiği, çeşme başında birbirlerine kavuşurlar.

K1810. Hile ile kıyafet değiştirme: Kızı kurtarmak için muhtar kıyafet değiştirerek âşık kılığına girer.

N825 Yardımcı yaşlı adam: Muhtar, Sefil Yakub'a yardım eder. Muhtar, âşık kılığına girip Çakallı köyüne giderek Sefil Yakub'un sevdiğine kavuşmasını sağlar.

R49 Çeşitli yerlere hapsetme: Süleyman Ağa'nın oğulları çalıların arasındaki kızı kaçırmak için Çakallı köyünde zorla tutar.

C422.3. Kimliğin açıklanması yasaktır: Muhtar gerçek kimliğini gizleyerek Çakallı köyüne âşık kılığında gider.

H11.1 Baştan geçeni hikâye etme: Yakub başından geçenleri muhtara anlatır.

H12 Şarkı söyleyerek tanıma: Yakub'un sevdiği, âşığın şarkı yoluyla kendisini Yakub'a ulaştırmaya çalıştığını anlar.

H80 İşaretle tanıma: Şarkıdaki işaret sayesinde sevdiği kız, Yakub'un köyde olduğunu anlar.

H82.3 İsteğin şiirle ifade edilmesi: Âşık, Yakub'un çeşme başında olduğunu şarkı içinde belirtir.

L111.1. Gurbete gidiş ve dönüş: Yakub sevdiğini aramaya gider bulamaz ve geri döner. Muhtar ve Yakub, kızı bulmak için yola çıkar. Sevdiğinin kaçırıldığını duyan Yakub onu bulmak için peşinden Çakallı köyüne gider.

N800. Yardımcılar: Muhtar, Yakub'a yardım eder.

P233. Baba ve oğlu: Sefil Yakub'un babası, Yakub küçükken ölür.

P234. Baba ve kızları: Muhammed'in kızı olur. Babası söz verdiği halde Yakub'a vermez.

P414. Avcılık: Sefil Yakub'un sevdiği kız birkaç avcı tarafından kaçırlır.

P600. Gelenekler: İki kardeş beşik kertmesi için sözleşir sonrasında Fatiha okuyup şerbet içerler.

P634. Ziyafetler: Yakub ve sevdiğinin düğününde davetlilere ikramda bulunulur.

R39 Çeşitli kaçırmalar: Süleyman Ağa'nın oğulları kızı kaçırmak için.

R122. Çeşitli kurtarmalar: Muhtar âşık kılığına girerek Yakub'un sevdiğini kurtarır.

T10. Âşık olma: Beşik kertmesi yapılan amca çocukları birbirine âşık olur.

T30. Sevgililerin karşılaşması: Sevgililer çeşme başında yeniden karşılaşırlar.

T130. Evlenme adetleri: Yakub ve sevdiği evlenirken düğün eğlencesi yapılır ve ikramda bulunulur.

T135. Düğün merasimi: Sefil Yakub ve sevdiği evlenir.

T136.5. Düğünde eğlenme: Davetliler Yakub'un düğününde yiyip içip eğlenirler.

V50. Dua: İki kardeş, Allah bize zürriyet verse diye dua eder.

Z71. Formulistik sayılar: İki kardeşin çocukları olur.

Sonuç

“Sefil Yakub’un Kısmeti” adlı hikâye İngilizceden Türkçeye aktarılarak hikâyenin epizot yapısı verilerek belli motifleri incelenmiştir. “Motif Index of Folk Literature” adlı esere bağlı kalınarak gerçekleştirilen incelemede dua, beşik kertmesi, isteğin şiirle ifade edilmesi, aşık olma, sevgili ile karşılaşma, çeşitli formulistik sayılar gibi 28 motif tespit edilmiştir. Hikâye iki kardeşin çocuksuzluk imtihanı yaşayıp çocuk sahibi olmaları durumunda birbirlerine vereceklerini söylemeleri, kardeşin sözünden dönmesi ve Sefil Yakub’un sevgisi uğruna birtakım zorluklar, sıkıntılar çektikten sonra sevgilisiyle kavuşması ile sona ermiştir. Bu hikâyenin epizot yapısı incelendiğinde, klâsik halk hikâyelerinin epizot sıralaması ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Klasik halk hikâyelerinin yapısı ile mukayese yapıldığında ise nazım-nesir karışık olup dili sade oluşu ve olayların işleniş biçiminin halk hikâyesinin kendine özgü yapısı ile örtüştüğü tespit edilmiştir. Bu hikâyenin incelenmesiyle halk edebiyatı bilim dünyasına katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Ek: Metin

Story #525 (Tape #4, 1974)

Narrator: Şerif Ayıldız

Location: Şembik köyü, Belen nahiyesi
İskenderun kazası, Hatay Province

Date: June 20, 1974

The Kısmet of Yakub the Miserable

First I shall introduce myself to you:

The yayla of Hortum is full of gardens and vineyards.

I spent many dark and light days [there].

My father is Keleş Ahmet, son of Külşerif;

My family name is Ayıldız.

I wish that Allah would allow me to drink of the Zemzem Water,²

Everyone is pleased with the gentle manners of our village.

They call me Şerif, son of Ahmet, from Şembik village of Belen
nahiye.

My genealogy³ is this.

When we tell a tale, we first spread a mattress beneath it. I must
give you that too. This is how it begins:

Arrive, arrivers; drive, drivers;

Of the one who enters a vineyard without permission,

[not clear]

His father, Tantan; his mother, Mehriban--

Come round and jump from the roof.

Hit him on the neck; pull the log out of his mouth.

¹ A yayla is a summer pasture, usually high in the mountains. Flocks are taken to the yayla to graze, and they are kept there until cold weather comes. Whole families, or even whole villages, migrate to their yaylas for the summer.

² Water from a holy spring at Mecca. Pilgrims bring back bottles of this miraculous water. A few drops swallowed by a dying person will take him straight to heaven.

³ The literal term used by the narrator was künve, meaning patronymic.

(s)U
In its recall a
very different
Zeharane?

Story #525

I stopped by the door of an inn where I found a donkey;
I showed him to the veterinarian, and he said it had been living
since the time of Noah--
Either here or there. We had the donkey carried off by a wolf.
We have eaten sixty fields of firik wheat⁴--
Getting our stomachs full, until our faces smiled;
But we still did not feel comfortable, O Ağa!
Sister Ayşe, Sister Fatma.
She put the griddle on without ashes;
She made twelve bazlama with meat.⁵
We ate and drank everything--
Our stomachs filled; our faces smiled,
But our comfort did not find its place [i.e., we were not satisfied].
My son's name is Naşı;
His mother--scratch my back!
Sixty cauldrons of a bulgur dish.
We ate and drank everything--
Our stomachs filled; our faces smiled,
But our comfort did not find its place.
I threw the sword from here;
Its point came out at Aleppo.
Eighty kantars⁶ of Seville oranges,
From which we also squeezed the juice;
We ate and drank that too.

⁴ Green wheat cut and roasted over a wood fire. The husks are then put through a mill and crushed--like oatmeal. Sometimes eaten after husks are rubbed off instead of being crushed. It is used for a type of pilav, like bulgur pilav.

⁵ Flat, unleavened bread, like pide, baked on thin, slightly convex griddle, saç.

⁶ A kantar is a weight of forty okes, or about 120 pounds.

Story #525

Our stomachs were still empty;
Our comfort still did not find its place
My mother-in-law kneaded dough.
Unfortunately my wife gave birth to a son.
Eighty çatma⁷ of Türkmen yoğurt.
We ate and drank that too.
Our stomachs were filled; our faces smiled,
But our comfort did not come to its place, Ağa!
I threw the sword from here;
Its point came out at Aleppo.
Eighty kantars of Lehim [?] Seville oranges.
We squeezed the juice out;
We ate and drank that too.
Our stomachs were still empty;
Our comfort did not come to its place.
Keloğlan, where are you coming from?
From the cotton field.
Why is your back bare?
From poverty.
Why is your leg cramped?
Because I crossed the sea.
Was it too deep?
I walked along its edge.

⁷Çatma here may mean batch; çatmak means to assemble or get something together.

story #525

Keloğlan, where are you coming from?

From my uncle's.

What did they spread under you?

A curtain.

Where did you sleep?

On the bare ground.

What did they slaughter?

A ram.

What did you eat?

Nothing.

But why is your moustache shining?

I have eaten broiled quail.

Was it too fat?

No, I saw it flying in the air.

* *

I saw a woman--

Her hair was yellow.

She kept me dallying--

She tied my head.

She said to me, "My son,

What is your name?

I have a daughter

Let me give her to you."

I asked the woman,

"What is your daughter's name?"

"Emine."

I bent and looked in front of her.

One side was hay and straw;

One side was dust and smoke;

Story #525

On one side blacksmiths were hammering irons by the bundle;
On one side tin-coaters were coating utensils of various colors;
On one side Çukur Ova had sunk . . . ⁸
Making a noise, "Fan, fan."
I asked the woman,
"What is your daughter's name?"
"Hısınca." [No such name]
She holds sixty _____ of straw when packed loosely.
If her lips were cut off, they would make food bags for eighty asses.
The woman has a tiny daughter;
She gave her to me but I did not accept her.⁹

* * * *

At one time there were two brothers, one of whom was called Yakub and the other Mohammed. After they were married and both their wives were in heat, they said, "Ah, it looks now as if Allah will give us offspring."

The one said to the other, "If you have a daughter and I have a son, will you give your daughter to my son?"

"Of course I shall. Why should I not? If I have a daughter and you have a son, I shall give my child to your son."

"Very well." They recited a ^{Elham} Fatihe¹⁰ and drank sherbet on their agreement.¹¹

This was what went on before the children were born, but by that time, Yakub had died, though Mohammed had survived. One day Mohammed

⁸ Çukur Ova is a rich agricultural area near Adana. The reference here may, however, be to the female genitalia, for çukur ova, literally, means lower plain.

⁹ Many of the lines in this seemingly flat tekerleme rime in Turkish, thus having more verve.

¹⁰ This would be the Elham prayer from the Koran.

¹¹ In Southern Turkey the expression "Sherbet was drunk" is a figurative way of saying "An engagement was arranged."

Story #525

had a daughter and [the dead] Yakub a son. The boy was called Sefil Yakub [Yakub the Miserable] --All of this is quick to be told but longer to be experienced

The boy grew up and became interested in girls. When he cornered a girl one day in a narrow place, the girl said to him, "You rude fellow! Why do you make remarks to me and try to lay your hands on me? You have your own arranged bride."

"O girl, where is my arranged bride? I know nothing of her. How do you know something about me which I should know but do not?"

"You may not know this, but I do. I know that your uncle's daughter is your arranged bride."

"Very well, then. I take back my remarks and remove my hands from you." Saying this, he returned home and asked his mother, "Mother, they say my uncle's daughter is my arranged bride. Why do you not have me married to her? Shall I remain a bachelor all of my life simply because I do not have a father? Why do you not ask for her for me?"

"No, son. We have neither stamps [?] nor money. We are totally impoverished, and so your uncle could not give her to you."

"If you will not ask for her for me, I know the road to my uncle's house, and I know how to ask for her. The Islamic faith does not approve of secrets."

He arose and went to his uncle's house where he said, "Selâmünâleyküm." "Aleyküselâm," his uncle answered.

"Uncle, if I have no father, then Allah be thanked that I have you who are like a father to me. They say that your daughter is my arranged bride. It is now time for me to marry. Why do you not give me your daughter?"

Story #525

"Yes, my son, once we had talked about this, but we did not consult with our daughter, and so we do not know if this is something she wants. If she wishes to marry you, I shall give her to you, but if she does not want to, then we cannot force her to do so."

"Go and ask your daughter and then tell me if she wishes to marry me or not."

Now in truth, the uncle did not want his daughter to marry his nephew, and so he merely took a walk and returned. He said, "My daughter does not wish to marry you."

The young man departed and walked back crying. On the way he met the girl, who was coming from the opposite direction. She asked, "What is the matter, cousin? Did my father insult you, or beat you, or curse you?"

"No. How could it be that you, my uncle's daughter, should refuse to have me? Are you going to find a better husband than I would be?"

"No, cousin. How many match-makers have come [to our home] and returned empty-handed? How do you know that I do not wish to marry you?"

"Well, I am right now coming from your father. I asked him to give you to me, but he refused. What is our plight going to be?"

do you worry? Are we carrying egg-baskets on our heads? What do we have in life to worry about? We can just run away together."¹²

"O my cousin, let me be a sacrifice for your Allah."¹³ In truth, I was expecting this fine gesture from you."

¹² She uses the expression ip kırmak--to break the rope, to break loose.

¹³ An expression of great thanks.

Story #525

They decided when to set out together, in three or five days, and they set a time for this. Then the young man went to his home, and the girl to hers, each making his own preparations. When the day and hour arrived, the young man went to the place agreed upon, to which the girl also came, jumping like a March kid. "Have you come?" he asked
"Yes, I have come," she said.

Taking to the road, they went little, they went far, as if the hills and dales were level.¹⁴ After traveling for some distance, they ran out of food, and so they stopped at a village. The girl said, "Cousin, I am weak from lack of food. Might there be someone here that you know? I should like to stay here for a while. We cannot continue walking through woods and over mountains like this."

"Cousin, I know no one here, but every village has a muhtar and a council of elders. This village will also have them. You stay here. I shall go and find the muhtar's house and those of the council. I hope that we can explain our problem to them. If he is a good man, I shall come back for you, and we shall stay in his house. If he is not a good man, I shall gather food from the village and come back so that we may continue our journey."

He left the girl hidden in a bush and walked to the home of the muhtar, to which the tax collector had also come. By the time the tax collector had taken the tax and was ready to leave, it was noon. While the young man was in the muhtar's house, let us see what the was doing. A couple of hunters came along, caught her, and, despite all

¹⁴ This is part of a formulaic expression which begins, "They went little, they went much, they went over hills and dales . . ." If the traveling is pleasant, then it may seem that the depths and the heights are leveled out and that they are walking on a flat plain.

Story #525

Abduction

14

her protests, carried her away.

Now let us leave the girl and return to the young man. The muhtar called, "Ayşe, Fatma, bring some food for this young man. He came during the morning, but we could not greet him then. And now it is noon." They brought the food, and the muhtar said, "Come, son, let us eat." Although the young man said, "I do not wish to eat," the muhtar repeated "Come and eat!" The young man's eyes watered. "What is the matter, son? Do you have a problem? Do you have an enemy? Why do you have tears in your eyes?"

"No, sir. They threw burning wood on the ground, and smoke from it got into my eyes. That was why my eyes were watering."

"No, son. You tell me the truth before it is too late."

"If you want the truth, uncle--since there are no secrets in our faith--I have run away with my uncle's daughter. We have been wandering about in the forests and mountains for three or five days without food or water. We are exhausted, and I have come to you for help. If you will let us stay in your house, we shall call you 'Father,' and you may call us 'Son' and 'Daughter.' We shall help you in your work, and we can all live happily together."

"Where did you leave the girl?"

"I left her in the mountains."

"O fool!" he said. "How could you leave a girl in the mountains? A girl is like cooked food. If a horse comes, a horse eats it."¹⁵ If a

¹⁵ This is a proverbial expression in Turkish: At gelse, at yer.
It gelse, it yer.

Story #525

dog comes, a dog eats it."

When the young man went to look for the girl, he found the place where he had left her empty. While he looked for her in this and that bush, some shepherds saw him and asked, "Fellow citizen, what are you looking for over there?"

"I had hidden something here, but I cannot find it now."

"Was it something alive or not?"

"It was alive."

"Was it male or female?"

"It was female."

"Well, they came and took her away. Allah must have willed it so."

"Where did they take her?"

"To Çakallı village."¹⁶

The young man returned to the muhtar, who asked, "Where is the girl?"

"Well, father, as you said, a horse came and ate it--a dog came and ate it."

"What happened?"

"She went to Çakallı village."

"Who did this?"

"The children of Süleyman Ağa."

"What can I do for you now? The sons of Süleyman Ağa need women anyway. Let alone a daughter, they would even carry off her mother. I am not a wealthy pimp that can go and buy her back. If I were to say

¹⁶ In English, the name would be Jackal village--an appropriate name for the home of men who would thus abduct a girl. On the chance that there may in fact be a Çakallı village, we have left the name in its Turkish form.

Story #525

16

that I could go there and bring her back by force, I should be lying."

"Well, father, what, finally, should we do?"

"Well, the time to take off the jacket has come."¹⁷

"As long as you do something about it, it will be all right."

The muhtar took off his clothes and put on some rags. He had a saz with three or five nails holding it together and only one or two strings. It had been left to him by his grandfather. He cleaned away its dirt and rust.¹⁸ The muhtar placed the saz in a bag, which he slung on his shoulder, and set out with the young man following him. After they had traveled together a way, they reached a sheep fold near Çakallı village. Near the fold there were a fig tree and a fountain

"Son, you wait by this fountain," the muhtar said. "If she is in the village and still cares for you, I shall tell her where you are. If she will come willingly, let her come. If she does not still care for you, however, I shall not carry her here by force.

"Father, if you find her, tell her where I am and my name, and do not worry about the rest."

The young man remained there, and the muhtar walked on to the village. There was a man there by the name of Hacı İbrahim in that village who had planned to plow his field that morning. "O Azık!" he called, "Are you hungry or thirsty?"¹⁹ We have not had a man like you

¹⁷This means much the same as it would in English: It is time to take off one's coat and roll up one's sleeves.

¹⁸Pis means dirty, and pas means rust. The noun for pis is pislik, but here the adjective is used as if it were a noun to give the alliterative effect of pis pas.

¹⁹Azık mısın, tezik misin (Do you want food, do you want drink) is an expression that both alliterates and rhymes.

Story #525

here for a long time."

"Well, it is my kismet. Sometimes it makes me wander around like this."²⁰

They threw down on the ground a blanket for him to sit upon. He took his saz from the bag, put his hand to his ear,²¹ and started singing.

Love, love, love, love, love, love!

Were her dates [i.e., lips] sufficient for the Land of Şam?²²

Has your eye shade been sufficient for that land?²³

Are the cranes of our land singing?

Greetings have come from the crane love.

Don't tarry; don't tarry

Love, love, are the roses of the Land of Şam finished?

Have their branches fallen over to one side?

Yakub the Miserable is now waiting by the road side.

Greetings have come from the crane love

Don't tarry; don't tarry.

When they heard him sing that way, the people wondered, "Is he really a lover poet [âşık] or a crazy fellow--talking about Yakub the Miserable?"

The muhtar wondered if the girl he sought was really in that

²⁰ The muhtar here assumes the pose of the traveling âşık who purportedly wanders in search of his spiritual loved one, but who in fact travels to reach more coffeehouse audiences who will pay for his performances.

²¹ Âşık minstrels often cup their hands over their ears in order to hear the pitch of their own voices before they start singing and playing.

²² Şam is an older name for Damascus.

²³ This is not the wide kidney-shaped shading but finer line close to lower eyelash. Among some Arabs, this line is like a tattoo, created by application of fine line of soot when the girl is three days old. Sürme is the term for it.

Story #525

village or not, and so he decided to sing a different song. The girl thought that the âşık was perhaps a thief, and she had come to that room on the pretense of getting something--but really to keep an eye on the ragged âşık. He prepared another song.

Love, love, love, love!

Must one be a tree on a big mountain?

Must one pull its branches because it is public property?

If hands are empty [i.e., one has nothing to do], should he go on sieving?

Greetings have come from the crane lover.

Don't tarry; don't tarry.

Now the girl understood the âşık and (though she did not need to anything from that place) she hoped that he would next tell her where her husband was so that she could run away while there was still time, before it was too late.

The man said to himself, "Let me tell her where he is, so that if she has a pulsating artery in her heart, I may detect it, and the worry in my heart will be over." [He is still not sure that the girl before him is the one he seeks, but he will sing something which will make her betray her feelings, if indeed she is the one.]

Love, love! Two nightingales alighted on a sycamore.

May God Almighty solve your problem.

Girl, take the pitcher and go to the fountain.

Greetings have come from the crane love

The poet said [to Hacı İbrahim], "May you always be so cheerful."

"The poet's throat has dried up from singing," [said the girl].

"Let me get some water for him from the fountain." She took the pitcher

Story #525

and went toward the fountain. When she arrived there, she saw her husband there, swollen like a male turkey [with arms extended] or like an English cigarette lighter.

When he saw her, he shouted, "O the most beautiful girl in the world! How happy I am to see you once again!" He picked up the pitcher and struck it against the fountain for joy. It shattered, and a large piece of it hit me [the narrator]²⁴ on the ear. Right away the two escaped.

The ağa paid the âsık five or ten liras. When he [the âsık] returned [to the fountain], he could see neither the girl or the young man. All he saw were the broken pieces of the pitcher scattered all over the place

All of them finally reached home. They kissed the old man's hand and thanked him: "Thank you, Father. You saved us." And then the girl said, "May you live long!"

"Yakub the Miserable, you say that you have wandered in the mountains with this girl, but have you made love to her?"

"No, Father, I have not."

"Well, let us have a modest wedding for her today and place her in the nuptial chamber."

A few young men were invited, and they had a small party. The two young people were married. They ate and drank and became happy. May you be happy also--and may you always be so cheerful, sir!²⁵

²⁴ The narrator here interjects himself into the story, though he has not previously been part of the action. This device is common near the end of comic tales but not common in serious tales.

²⁵ The "sir" addressed here is the collector, Ahmet Uysal.

Story #525

[Ahmet Uysal: Where did you hear this story?

Şerif Ayıldız: From Murat, son of Ishak. My uncle's daughter had been bitten by a mad dog, and we had gone to him for treatment. And--may he rest in peace--and while we were waiting there with him, he told us this story. It was perhaps fifteen or twenty years ago.]

Kaynakça

- Alptekin, A. B. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alptekin, A. B. (2002). *Taşeli Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Banarlı, N. S. (1935). Türk Halk Hikâyelerinin Doğuşu ve Ferhat ile Şerife Hanım Hikâyesi, *Altıok Dergisi* 22, 19-22.
- Boratav, P. N. (1988). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Ekici, M. (1998). Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi. *Milli Folklor*, 10(39), 25-34.
- Elçin, Ş. (1993). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koz, M. S. (1992). *Türk Halk Hikâyelerinde Aile*. Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, II. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Köse, N. (1996). *Araştırmalar I*. Ankara: Milli Folklor Yayınları.
- Oğuz, Ö. vd., (2017). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özdemir, M. (2019). *Aşk ve Kahramanlık Konulu Türk Halk Hikâyelerinde Düşman Tipi*. İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1988). Bay Böyrek Hikâyesindeki Kıyafet Değiştirme Motifi ile Diğer Bazı Motiflerin Anadolu Masallarında Görülmesi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 36, 130-139.
- Thompson, S. (1946). *The Folktale*. London: Los Angeles, Univ. California Press.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Türk milleti farklı bölgelerde egemen olmuş değişik inanç ve kültürel unsurlarla karşılaşmıştır. Bunun neticesinde zengin değerler barındıran Türk halk kültürü hazinesi oluşmuştur. Halk hikâyeleri bu hazine içerisinde önemli yere sahiptir. Sözlü kültürün ürünü olan destanlar, yerleşik hayata geçişle yerini halk hikâyelerine bırakmıştır. Halk hikâyeleri, bir toplumun kültürel mirasını, inançlarını, değerlerini yansıtan genellikle sözlü olarak aktarılan öykülerdir. Geçmişten geleceğe miras bırakılan bu ürünler, geleneğe ait kodlar taşıyarak bize o dönemin kültürü hakkında bilgi verir. Toplumun örfünü, adetini, yaşayışını, inançlarını, geleneklerini halk hikâyelerinde bulmak mümkündür. İçinde mesajlar barındıran bu ürünler toplumun değerlerine bağlı olarak şekillenmiştir. Halk hikâyelerine bakıldığında toplumun yaşayışı, sevinci, acısı, kahramanlıkları, aşkı, hikâyelerin içinde verilmiştir. Bu hikâyelerde toplumun kültürel kodları, ahlâki normları aktarılmıştır. Ayrıca hikâye kelimesi farklı bölgelerde farklı terimlerle karşılanmıştır. Halk hikâyeleri açısından dikkat çeken Köroğlu ve Dede Korkut gibi iki önemli eser, hikâye teriminin farklı isimlerle karşılandığı birer örnektir. Halk hikâyelerinden kahramanlığın önde gelen ismi olan Köroğlu'nda hikâye yerine "kol" terimi kullanılırken Türk kültürünün önemli değerlerini yansıtan Dede Korkut'ta her bir hikâye "boy" olarak adlandırılmıştır. İlerleyen zamanlarda ise "halk hikâyesi" terimi yaygın olarak kullanılmıştır. Anlatmaya dayalı halk edebiyatının önemli bir parçasını oluşturan halk hikâyeleri somut olmayan kültürel mirasın da bir parçası olarak kabul edilir. Türk halk hikâyeciliği, destandan romana kadar genişleyen hikâye anlatma geleneğinin önemli bir parçasını oluşturur. Anadolu'nun zengin kültürel mirası içinde önemli bir yere sahiptir. Bu hikâyeler genellikle sözlü olup kuşaktan kuşağa aktarılan anlatılardır ve o toplumun değerlerini, inançlarını, yaşam tarzını ve duygularını yansıtır. 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar devam eden süreçte halk hikâyeleri, âşık edebiyatıyla yakından bağlantılı olarak gelişmiştir. Sözlü kültür öğelerinden oluşan halk hikâyeleri içerik bakımından halk edebiyatının en zengin türlerindedir. Bir milletin kültürel değerlerini, gelenek ve göreneklerini yansıtan önemli anonim eserlerdir. Farklı kültür ve

coğrafyalarda yayılan halk hikâyeleri olduğu dönemden söz ve yazı vasıtasıyla günümüze ulaşmıştır. Bu nedenle, neredeyse unutulmuş ya da henüz ele alınmamış olanlarını ortaya çıkararak kültüre katkıda bulunmak büyük önem taşır. Türk halk hikâyelerinden biri olan "Sefil Yakub'un Kısmeti" adlı aşk hikâyesi de geçmişten günümüze ulaşan hikâyelerdendir. Bu yüzden bu çalışmada "Sefil Yakub'un Kısmeti" adlı halk hikâyesi incelenmiştir. Bu hikâye 20 Haziran 1974 yılında Prof. Dr. Ahmet Uysal ve Prof. Dr. Warren S. Walker tarafından derlenmiştir. Hikâyenin sonunda yer alan kayıttan da anlaşıldığına göre hikâye Şerif Ayyıldız tarafından anlatılmıştır. Hikâyenin orijinali Texas Tech University "Archive of Turkish Oral Narrative" bölümünden temin edilerek hikâye İngilizceden Türkçeye aktarılmıştır. Nazım-nesir karışık olan hikâye sadedir. "Sefil Yakub'un Kısmeti" adlı halk hikâyesinin konusu aşktır. Bu hikâye, Sefil Yakub ve ismini hikâye boyu söylemediği "Amcamın kızı" dediği sevdiği etrafında gelişmektedir. Bu çalışmanın konusunu, hikâyenin epizot ve motif yapısı oluşturmaktadır. Hikâyenin motifleri, Stith Thompson'un "Motif Index of Folk Literature" (Halk Edebiyatı Motif İndeksi) adlı altı cilt halinde olup farklı milletlerin halk edebiyatı ürünlerinden saptanmış olan motifleri içeren, motifleri alfabetik olarak sıralayan, son ciltte ise konu ve kavram dizinine yer veren eserinden faydalanılarak tespit edilmiştir. "Motif Index of Folk Literature" adlı esere bağlı kalarak incelenen hikâyede 28 motif tespit edilmiştir. Hikâyede sırasıyla şu motifler belirlenmiştir: Dua, beşik kertmesi, düğün merasimi, sevgililerin birbirine kavuşması, hile ile kıyafet değiştirme, yardımcı yaşlı adam, çeşitli yerlere hapsetme, kimliğin açıklanmasının yasak oluşu, baştan geçeni hikâye etme, şarkı söyleyerek tanıma, işaretle tanıma, gurbete gidiş ve dönüş, yardımcıları, baba ve oğlu, baba ve kızları, avcılık, gelenekler, ziyafetler, çeşitli kaçırımlar, çeşitli kurtarmalar, âşık olma, sevgililerin karşılaşması, evlenme adetleri, düğün merasimi, düğünde eğlenme, formülistik sayılar. Epizotları tespit edilen hikâyede olayların işleniş biçiminin halk hikâyesinin kendine özgü yapısı ile örtüştüğü görülmüştür. Epizotlarına bakılacak olursa; iki kardeş olan Muhammed ve Yakub'un doğmamış çocuklarını beşik kertme yaparlar. Yakub'un bir oğlu, Muhammed'in bir kızı olur. Yakub'un ölmesiyle oğlu Sefil Yakub yetim kalır. İki kardeş, çocukları olursa evlendireceklerini söyleyip doğan çocuklarını beşik kertmesi yaparlar. Çocuklar büyüyünce amcası bunu yok sayar ve kız istemiyor diyerek yalan söyler. Amca kızının da kalbine Yakub'un aşkı düşer. Yakub'un amca kızına aşkını itiraf etmesiyle kızda karşılık verir. İki kahraman birlikte kaçarlar. Dağda aç susuz kalınca Sefil Yakub kızı çalılarının arasına saklayarak köye iner ve muhtardan yardım ister. Sefil Yakub, yardım istemeye gittiğinde sevdiği kaçırlır. Sefil Yakub, sevdiği kızı bulmak üzere yola çıkar. Sefil Yakub sevdiğinin nerede olduğunu bulur ve şarkı söyleyerek kıza mesaj verir. Sonunda Sefil Yakub sevdiğiyle kavuşur ve evlenirler. Bu şekilde Hikâyenin epizot yapısı verilmeye çalışılmıştır. Çalışmada daha önce kaydedilmiş verilerin analiz edilmesini içeren doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır.

EXTENDED ABSTRACT: The Turkish nation encountered different beliefs and cultural elements that dominated different regions. As a result, a Turkish folk culture treasury containing rich values was formed. Folk tales have an important place in this treasury. Epics, which are the product of oral culture, gave way to folk tales with the transition to settled life. Folk tales are stories that reflect the cultural heritage, beliefs, and values of a society, usually transmitted orally. These products, inherited from the past to the future, carry codes belonging to tradition and provide us with information about the culture of that period. It is possible to find the customs, traditions, lifestyle, beliefs, and customs of the society in folk tales. These stories, which contain messages, have been shaped according to the values of the society. When we look at folk tales, the life, joy, pain, heroism, and love of the society are given in the stories. The cultural codes and moral norms of the society have been conveyed in these stories. In addition, the word story has been used

with different terms in different regions. Two important works that stand out in terms of folk tales, such as Köroğlu and Dede Korkut, are examples where the term story is used with different names. In Köroğlu, the leading name in heroic folk tales, the term "arm" is used instead of story, while in Dede Korkut, which reflects the important values of Turkish culture, each story is called "boy". In later times, the term "folk story" was widely used. Folk stories, which constitute an important part of narrative-based folk literature, are also considered a part of intangible cultural heritage. Turkish folk storytelling constitutes an important part of the storytelling tradition that extends from epics to novels. It has an important place in the rich cultural heritage of Anatolia. These stories are generally oral and are narratives passed down from generation to generation, and reflect the values, beliefs, lifestyle and emotions of that society. In the process that continued from the 16th century to the 20th century, folk stories developed in close connection with minstrel literature. Folk stories, which consist of oral culture elements, are one of the richest types of folk literature in terms of content. They are important anonymous works that reflect the cultural values, traditions and customs of a nation. Folk stories, which spread in different cultures and geographies, have reached the present day through speech and writing from the period in which they were formed. Therefore, it is of great importance to contribute to the culture by revealing the almost forgotten or not yet addressed ones. One of the Turkish folk stories, the love story called "Sefil Yakub'un Kısmeti" is also one of the stories that has survived from the past to the present. Therefore, the folk story called "Sefil Yakub'un Kısmeti" was examined in this study. This story was compiled by Prof. Dr. Ahmet Uysal and Prof. Dr. Warren S. Walker on June 20, 1974. According to the record at the end of the story, the story was told by Şerif Ayyıldız. The original of the story was obtained from the Texas Tech University "Archive of Turkish Oral Narrative" department and the story was translated from English to Turkish. The story, which is a mix of verse and prose, is simple. The subject of the folk story called "Sefil Yakub'un Kısmeti" is love. This story develops around Sefil Yakub and his beloved, whom he calls "Amcamın kızı" (my uncle's daughter), whose name he does not mention throughout the story. The subject of this study is the episode and motif structure of the story. The motifs of the story were determined by using Stith Thompson's work called "Motif Index of Folk Literature", which is in six volumes and includes motifs determined from folk literature products of different nations, lists the motifs alphabetically, and includes a subject and concept index in the last volume. 28 motifs were determined in the story, which was examined based on the work called "Motif Index of Folk Literature". The following motifs were determined in the story, respectively: Prayer, cradle engagement, wedding ceremony, lovers' reunion, changing clothes by trickery, old helper, imprisonment in various places, the prohibition of revealing one's identity, telling the story, recognition by singing, recognition by sign, going to and returning from a foreign land, helpers, father and son, father and daughters, hunting, traditions, feasts, various abductions, various rescues, falling in love, lovers' meeting, marriage customs, wedding ceremony, having fun at the wedding, formulistic numbers. In the story whose episodes have been determined, it has been seen that the way the events are processed coincides with the unique structure of the folk story. When the episodes are examined; two brothers, Muhammed and Yakub, betroth their unborn children in the cradle. Yakub has a son and Muhammed has a daughter. When Yakub dies, his son, Miserable Yakub, becomes an orphan. The two brothers say that they will marry off their children if they have children and betroth them in the cradle. When the children grow up, the uncle ignores this and lies by saying that he does not want the girl. The love of Yakub falls into the heart of the cousin. When Jacob confesses his love to his cousin, the girl reciprocates. The two heroes escape together. When he is left hungry and thirsty on the

mountain, Miserable Jacob hides the girl in the bushes and goes down to the village to ask for help from the headman. When Miserable Jacob goes to ask for help, his beloved is kidnapped. Miserable Jacob sets off to find the girl he loves. Miserable Jacob finds where his beloved is and sings a message to the girl. In the end, Miserable Jacob reunites with his beloved and they get married. In this way, the episode structure of the story was tried to be given. The document review method, which includes analyzing previously recorded data, was used in the study.